

**Tuwanuä, Poli iqu
Pilipai
pmeqä iquaunqä äqäkqe
Yätamakqä kuknuä
hinuiqänjä iquvi**

Poli iqu eqä-huanä iu äkitä, qua aanä naqänänjä Yulopqä tänjä inginyqä kinğanä äwätäqänğa, iqu anä-himqä Pilipai, qua naqä Masendoniya iu ätimäutä, kuknuä ängui awä ätuminqe. (Wäunuinqä 16:8-15 hinuä qundnqä.) Qänakndanji, iqu anä-himqä huiunqä uwqanğa, iqueni guä qe äkiqiyäukuwi. Iqu guä e äpmeqänğanji, kuknui, ämaqä hñqua, Pilipai pmeqä iquauqä quuvqä heqiyqä, qui iwimäkpnqä itqätanguwinqä, qätä äwiyäqe, tuwanuä tä, i äqäkqe. Inäqe tuwanuä, iqu Pilipai pmeqä iquaunqä ävawqatkqä tqe, a ätäutaqänğanji, ne hinuä tii äqunänu. Hanä-iqä Poli iquesä, qutä, qäyä äwimakqä-qe, Poli iqu äwqä hanä mäwiyqä itä, Jisasi Iquenyqä quuvqä kiinä eqiyätäqetanji, aquvänä itä äpmaminqe.

Hinuiqänänji, Poli iqu nätmätqä huiunqä äwa itqätanğa, Pilipai pmeqä iqua mbqä hui, ique yätamakqä wipnqä ätnämäukuwi. Itanji tuwanuä tänjqe, Poli iqu, quwqä yätamakqenqä, 'änğuiqä' ätuätä äqäkqe. Inji huizi, iqu guä pmetanğqenqe, qu knuä kuapanä indqänäpu, äwqä hanä mäwinqä yätñqe, iqu iquauqä quuvqä heqiyqe, yänänäqnqä iwimäkätñqä äqäkqe.

Itanga Poli iqu iquaunji, Goti Iqu nātmatqä naqänänjä äwikqenqä ätuätä äqäkqe. Nātmatqä ii, hänä-pmeqä hänji, qu Kraisi Jisasi Iquesa ämakuwä iiyi. Nj, qu nātmatqä ii ämakuwi, qu Mosisi Iqueqä kuknuä-suqä iu qänaknä iminuwita ma, Jisasi Iquenyqänä quuvqä eqiyäpiyä iutayi. Itanga Poli iqueqä äwinqe, Pilipai pmeqä iqua, Kraisi Iqueqä suqe mapnqä iinqeyi. Kraisi Iqu, “Nyi ämaqä naqä-qunjqä” knuä indqänätä, Iqueqä äwinqä iunqänä qänaknä miqä iminqe. Oeyä. Iqu Iqueqä-kiuä mändi äkittqänätä, wäunuä Goti Iqu Ique äwikqenä imäkkqe. Ga Poli iqu tiinjä-pqe ätuätä äqäkqe. Qokä-apäkä Kraisi Iqutä naqä-qakuänä ämuänñäpiyä iqua, qu äwqä hanui, Goti Iquesa ämepu, yeeqä kuapänä iqäpnqäuä.

Ne tuwanuä tä a ätäutaqänqani, ne näqnqe, tiinjä hiatunqe. Qokä-apäkä Jisasi Iqueqä yoqenqä anä-himqä Pilipai iu äqänätqätanquwä iquaunqe, Poli iqu kiinjä äyä äwinyminqe.

Poli iqu, tuwanuä tqenqä kuknuä ätkqenqä

¹ Nyi Poli iqundä, itanga Timoti iqutä, Kraisi Jisasi Iqueqä wäunui anä imäkätqänueä iquve, ye tuwanuä tä, he Kraisi Jisasi Iqutä ämuänmbiyitani, Goti Hanjuwä Iqueqä qokä-apäkänä epu, anä-himqä naqä Pilipai iu äpmenuwä iquenqä ävawqatque. Tuwanui, ye henqänä maqiyqä ique, ämaqä he ämeyätqänuwä iquaunqätä, itanga ämaqä hiyaqä awä iqi wäunuä huitanjä-huitanjä imäkätqänuwä iquaunqätä, ävawqatque. ² Goti Hanjuwä Apikutä, itanga neqä Naqä Jisasi Kraisi

Iqutä, qeqä imänqeta änguä etapäsinyä, heqä äwqe hanjuä imbu pmetpñqä emäkpinyä.

Poli iqu, Pilipai pmeqä iquauñqe, 'änguiqä' ätukqenqä

³ Nyi henyqä kñuä indqänätmänggani, Goti Hanjuwä Iqueni, "änguiqä" ätuätñqe. ⁴ Nyi Iqueni henyqä itmä, yatñqä ävätmä iunji, qanyä mäwqä, yeeqä aanjä kuapänä itmä ävätnqe. ⁵ Nyi iinji, hinji miqä itqänjä. Hiunji kinğanänjä iuta ti iqa tänganqe, he enyqä miqä, Goti Iqueä kukñuä änguä we-hunqä-tänji, nyi awä tumqenqä yätamäqä änyiyätqänjuwä iutayi.* ⁶ He suqä iinjä imäkätqätanguwitani, Goti Hanjuwä Iqu, heyaqä quuvqä yäpä imä wäunjuä ae emäkätqätangqä iunqe, nyi näqñqä tiinjä ämeqä. "Iqu wäunjuä ii imäkqe, mäwquatämäuqä, yqänä imäkqa äwätñqe, qäpñi Kraisi Jisasi Iqu, angumä äquvepätqänga, hiäniqeqä." ⁷ Nyi ñqä äwqä tämdani, henyqä aanjä kuapänä änyinätñqetani, henyqä kñuä iinjä indqänätmä, Goti Hanjuwä Iqueni, 'änguiqä' ätquäqe, ii jänänänji. Quati tiinjä dutayi. Nyi wäunjuä änguänänjä Goti Iqu ändapkqe, imäqämqenqä yätamäqä änyiyätqänjuwä iutayi. Yätamäqä, nyi täqi guä pmetangatä, itanga kukñuä änguä we-hunqä-tänjä iunqä himä-wiunqä iquau, mändi äkittqiyätmä, "Ii kukñuä naqä-qakuiqä" motqueqangatä, änyiyätqänjuwä iutayi. ⁸ Kraisi Jisasi Iqu, henyqä aanjä kuapänä äwinyätñqä-panji, nyi-pqe inä änyinätä, itanga he hinjuä maeqänmqä diñqe,

* 1:5 Pilipai 4:10-19

aanä kuapänä änyinätqäuä. Nyi nqä änyinqä dunqä ii etqäqenqe, Goti Iqu näqñqä eä, “Ii naqä-qakuiqä.”

⁹ Nyi, Goti Hanjuwä Iqu henj, tii emäkätñqä yatñqä ävätñqe. Hiqä suqä ämaqeunqätä, Goti Iquenqätä äwinqä iqu, naqänänä imänga wätñqätä, he näqñqä änguänä mapñqätä, itanga he suqä änguinqätä, quvqenqätä iwäsauqäpñqe.

¹⁰ Inj he suqä änguinqä engangi, a ätäupu, nätmatqä eeqänänä imäkäpiyä iunji, änguinä imäkqäpñqe. Tiinjänqäuä. Hea Kraisi Iqu anji äquvepätqänqanqe, he suqä quvqä hui maeqä, ämaqä aanä änguänänjuenä pmetanqpiyä.

¹¹ He Jisasi Kraisi Iqueä yätamakqetani, suqä jänänänjinä imäkquenä hiätanqpiyä. Nyi Goti Ique yatñqä iinj, tiinjinqä ävqä. Ämaqe, he iinjä äyä pmetanqä eqämbiyi, Goti Iquenyqä yeeqä ipu, Iqueqä yoqe haqeqä muämäuqäpñqänänjä.

Poli iqu guä pmetanqqa-qe, kukñuä änguä we-hunqä-tänä iqu, naqänänä äwqenqä

¹² Nqä nyämaqäuä, he näqñqä yasämä mapñqänä, nyi awä etmqe. Nyi guä pmetanqqa-qe, kukñuä änguä we-hunqä-tänä iqu, qua iqi mäpäwiqä, yesäwä vqeta yänänqñqä ätqäuä, im-imä naqänänä tiinjä qe äwqi.

¹³ Nyi hanä-iqä ii ämakqenqe, ämaqä mäkä-iqä, qu ämiqä naqä iqueqä anä ämiminuwä iquatä, itanga ämaqä huizi iquatäni, nyi Kraisi Iquenyqä quuvqä heqiyäqanqeta guä enganqñqe, qu näqñqä ekuwi. ¹⁴ Itanga nyi guä pmetanqqetani, ämaqä, Naqä Iquenyqä

quuvqä heqiyqä kuapänänjä hñqua, Iquenyqä quuvqä yänänäqñqä eqiyäpu, ämaqä huizi dunqä zä miqä pemä ipu, Goti Iqueqä kukñui awä ätätqänjuwi.

¹⁵ Naqä-qakui, ämaqä iutañä hñqua, Kraisi Iquenyqä awä ätätqänjuwi, tiñä dutayi. Ämaqe iquau wivändpñqä winyätangqä-qe, qu nyivändqangä äqumbiyitani, nyinqä kñuä quvqä ämepu, wiunqä ipu, Kraisi Iquenyqä awä ätätqänjä. Huiziqua, iinjä hmanji. Iqua kñuä iqä äñguä ämepu, Kraisi Iquenyqä awä ätätqänjä. ¹⁶ Goti Iqu wäunui, nyi kukñuä äñguä we-hunqä-tänjä iqueqä mäkä-hunqä iquau mändi kittqämqä atäunüä ätenjikqenqä näqñqä ämepu, nyinyqä aanjä kuapänä äwinyätä, Kraisi Iquenyqä awä ätätqänjä. ¹⁷ Ämaqä nyinqä wiunqä itqänjuwä iqua, qämä-qämä ipu, nyi ämanqutäpñqenqä Kraisi Iquenyqä kukñui awä ätätqänjä. Ii itqänjuwi, nyi hanjä-iqä ämetmä guä ae qäyä pmetangä, quvqä iinjä imäkäpiyi iutani, hanjä-iqä naqänänjä ändapqa upunqä itqänjä. ¹⁸ Ämaqä iinjä, quwqä kñuä iqä imñi, hñqua kñuä äñgui metangä, ä hñqua iinjä mämeqä eänjuwi, nyi kukñuä matqä imä. Qu eeqäpnä Kraisi Iquenyqä awä ätätqänjuwinqe, nyi ñqä äwqä tämdañi aquvänänä itqänjä.

Poli iqu, äpäkonqenqätä, hanjä-pmenqätä, kñuä indqängqenqä

¹⁹ Auä nyi aquvänä äpakänäni, tiñinqä iqa uwqämä. He nyi yätamäqä nyipñqenqä, tääqä tätqätanguwä iutatä, itanga Jisasi Kraisi Iqueqä Dñä Äñguä Iqu-pqä, yätamäqä inä

nyiyätqätangqä iutatäñi, Goti Iqu yätamakqä änyiyätä, hanjä-iqä eeqäpnänjä ämetñqe, huätä manmäuniqenqä, näqñqä enjänä. ²⁰ Iñiñqä, nyi ñqä qeqä-quuvqä tämñi, kñuä iqä aanjä yänänäqñqe, tiñä indqänätqänä. Nyi ñqä wäunui qui mimäkkä imqä diñqe, suqä quvqä imäkätmä, womba mämaenqä pa imä. Nyi kukñuä awä huizi zä miqä yänänäqñqä ätqäümä ätqä äquvepätñqä-pani, guä äpmamä-pqänqani, awä yqänä ätmitmqä-qae, Kraisi Iqueqä yoqe haqeqä yqänä mamäuqämniqe. Inji nyi hänä yqänä äpmamitmqä, ä ae äpäkonmqänqä, nyi Kraisi Iqueä yoqe, haqeqä yqänä matnämäuqämniqe. ²¹ Nyi kñui, tiñä ämetqänä. Nyi mapäkonqä hänä äpakä äpmeñqe, nyi Kraisi Iqueqä yoqe haqeqä ämamäuqämä. Itanqä nyi äpäkonmqänqani, qua täu quvqä tä äpmeñqä-pa mäpmeqä, aanjä äñguänänjä pmetmniqeqä. ²² Inji nyi qua iuñi, hänä yqänä äpmamitmqä sätäti, nyi Kraisi Iqueqä wäunui, häukuä-tänänqä imäkkämqä. Inji nyi maqñqe, äsqüenyqä nyinyänquti? ²³⁻²⁴ Nyi nätmätqä tquaquini, änä miwäsäuqä imä. Nyi quami tänqä tä äpmeñqä täuñi ävämetmä, Kraisi Iqutä qäukuä yänñi anä pmeñqä iqäqe, qua täu äpmeñqä iuñi ämawqätäuä. Nyi iñänqä nyiñqanqä-qe, hänä äpakä äpmamä, he yätamakqä heyqe, ii äñguä eä. ²⁵ Iñiñqe, nyi kñuä ae ämetmä, näqñqä tiñä enjä. Nyi maqänä mapäkonqä, hänä yqänä pmamqänä. Nyi hesä äpakä äpmetmitani, he Goti Iquenyqä quuvqä yänänäqñqä eqiyäpu, yeeqä ipu

pmetpñqä, yätamäkqä heyqämä. ²⁶ Tiinä-pqä inä eä. Kraisi Jisasi Iqu nyinji, henyqä anjumä indmeqanqutqänqani, he nyinyqä yeeqä ipu, Iqueqä yoqe, huizi ämamäutqänuwä-pa mämamäuqä, aanä haqä yätu mamäupnuwi.

Goti Iqu ne hinuinäni, Kraisi Iqueqä yoqä ämetanitani, hanä-iqä metunquä-pqe naqänänä

²⁷⁻²⁸ Hanä-iqä äki-äkitanji emeqanqenqä, maqänä ävaqusqäyämepu, Kraisi Iqueqä kukñui mävuqatämäuqä, qänaknä ipu pmetpñqe. He iinjä imäkäpu pmetanquwä iqinji, nyi hinuä maeqänmqä, ä kinä nämda qanyä kukñuinä qätä wimqä etanqutqe, nyi henyqä näqñqä tiinjä emä. He, hiqä qeqä-quuvqä naqä-hñqunä imbu, ämaqä quvqenä etqueqanquwinqä zä miqä, huiwi naqä-hñqunä imbu, kukñuä änguä we-hunqä-tänjä iquenyqänä quuvqä heqiyqäpñqänä yänjä äqänätqänäuä. He iinjä imäkqanquwitani, ämaqä quvqenä emäkqä iqua, näqñqä tiinjä hipnä. Quwqä-quwänqe, quvqä iinjä emäkquwä-qae, yuuwä tämbñqäuä. Inäqe, heñi, Goti Hanjuwä Iqu yätamäkqä eyätä, hanä emäkäqumuatänqiyä. ²⁹ Nyi ii etqäqe, tiinjñqä etqä. “Goti Iqu heñi änguä emäkätä, hinuinäni, he Kraisi Iquenyqä quuvqä eqäpñqänä maeqänqä yänä, oee, Iqu he Iqueqä yoqä ämepiyitani, hanä-iqä mapñqä-pqe, hinuinä inä eqänänä.” ³⁰ Iinjñqe, ämaqe he quvqä etquetqätanqä hanä-iqä ii ämetqänuwä, ii nyi hesä Pilipai iu anä äpmenännga meqanqä äñqänquwä-ma, ämetqänä. Guä äpmam-pqä

täunji, nyi hanjä-iqe inä meqanḡqe, he qätä äyā äwiyänjä.

2

Hiqä ämaqä huizi duḡqe, “Qu ämanḡutäunjäuä” kḡuä metanḡpu

¹ He Kraisi Iqutä ämuänḡmbiyä iutani, yänänäqḡqä imäknätqänḡuwäta? Iqu henyqä winyätanḡqä iutani, hiqä äwqe, hanjä enyätḡqäta? Hiqä quamä pmeqä iunji, Dḡä Äḡguä Iqutä anä äpmetqänḡuwäta? He hiqä-hiuänḡqe, huäqä äumäknäpu quvqä mitquatḡqä itqänḡuwäta? ² He yatḡqä iinjä iquauḡi “Nḡqä” tḡanḡpḡqe, nyi yeeqänänä nyimäkḡḡqä diḡqe, tiḡḡä iqanḡpu. Heqä kḡuä indqänḡqä imḡi, kḡui naqä-hḡqunä meqä epu, suqä ämaqenḡqä äwiḡqä iquenji, yänä-mänä mämeqä asänä ämapu, itanḡa hiqä qeqä-quuvqä imḡi, naqä-hḡqunä metanḡpu. ³ He hḡqunä-hḡqunä naqä imänäpu, hiqä ämaqä huizi duḡi mändi äkittqiyäpu, heqä yoqe haqä mämaenḡqä pambu. He hḡqunä-hḡqunä mändi äkittqiyenäpu, hiqä ämaqä huizi duḡqe, “Qu ämanḡutäunjäuä” kḡuä iinjä metanḡpu. ⁴ He kḡui, quamä pmeqä äḡguä hiqä diḡqänä, mindqänḡqä pambu. He hḡqunä-hḡqunä, ämaqä huizi iuqä-pḡenḡqä inä indqänḡanḡpu.

Suqä Kraisi Iqu ämänätquakḡenḡqä

⁵ Hiqä kḡuä indqänḡqe, hui-hui mindqänḡqä, Jisasi Kraisi Iqu indqänminḡqä-pa indqänḡanḡpu. ⁶⁻⁷ Iqu Goti Naqä-qakuä-qu eäqä-qe, Iqu Goti Iqutä asänä pmeqänḡqe, kḡuä

iinji yänänäqñqä mämeqä itä, yoqä naqetä yänänäqñqetä ävquatämäutä, wäunjuä-wiyqä hinjinqä etä, ämaqä qua täunä iqune enqäpanä ekqe. ⁸ Iqu ämaqä-qu eätä, Iqueqä-kiuä mändi äkittqänätä, Goti Iqueqä kukñuä eeqäpnäñi, qänaknä iqa äpqänjaqänäqe, äpäkonätñqä iunä ätimäuqe, zä-huätatä äunätä äyä äpäkonqge. ⁹ Iqu iinjä imäkminqetani, Goti Iqu Iquenji, ämaqä huiziuqä haqä yäñi äpmuatetä, ga Iqueqä yoqä Jisasi, yoqä huizi-huiziuñi ämäwqätäuqänga äqonä pmetätñqä äpmuatekqe. ¹⁰ Iqu Iquenji tiinjñqä äpmuatekqe. Qu qäukuä yäñi äpmeñuwä iquatä, qua täunä iquatä, qua yäpä mäñgisanjä iquatäñi, qu eeqäpnä Iqueqä yoqe haqeqä ämatnämäupu, qonä woktäuqäpnqänänyä. ¹¹ Qu Ique qonä äwoktäupu, tiinjä tqäpnqe. “Jisasi Kraisi Iqu, eeqänäjuneqä Naqä-queqä.” Qu iinjä imäkäpu, Goti Iqueqä yoqe, haqä mamäuqäpnqänänyä.

He ämaqä qua täutanjä iuqä awä iqini, we-huñqä-tänjä pmetpñqä

¹² He nyi kuapänä änyinätñqäuä, Kraisi Iqu suqä iinjä ämänätquakqetani, nyi manjä tiinjä etqä. Nyi hesä anä pmetanqani, he kukñuä eeqäpnä qänaknä iminjuwä-pa, nyi hma etanqä-pqänqänä-qe, quannä päkñqänqä zä ipu, Goti Ique yäpä iqi vqanqpi, Iqu henji anqumä änyä-hänjä emäkqanquti, häukuä wiqä-tänjä hipñqänä yänä qänqanqpu. ¹³ Goti Iqu heyaqä yäpä imä äpme, he Ique

yeeqä iwimäkpñqe, suqä Iqu äwinyänqeu imäkqäpñqä, evauqumuatätqäüä.

¹⁴ Inji nätmatqä eeqänänjä imäkäpiyä iunji, hmbinyqä manjä ätnäpu kukñuä mäkä maqäyäuñqä, qeiqinyä äpmapu imäkqanqpu.

¹⁵⁻¹⁶ He iinjä äpmeñuwi, ii he Goti Iqueqä ymeqä jänänuenä epu, suqä quvqä hui maeqä, äñguänänjä hiätpnä. Itanğa he kukñuä hänjä hea ique-ique pmeqä-tänjä iqueni, mäwquatämäuqä a yänänäqñqä äqätänuwi, ii he ämaqä qua täunji, suqä äñgui ävquatämäuqu, quvqä dumända äwätqänuwä iuqä awä iqiñji, he wehunqä-tänjä pmetpnä. Inji hiunji Kraisi Iqu qua täunqä anğumä äquvepätqänğanji, nyi heyaqä suqä iinjñqe, yeeqä aanjä kiinjä itmä, näqñqä tiinjä emniqe. “Nyi qutä äpmamä wäunüä dnjä huqä iqa äpätñqe, hiñgi yeemqä itñqä manä.”

¹⁷ He quuvqä eqäpiyita hanjä-iqä ämetqänuwi, ii he Goti Iquenyqä hiqäva enqä-ma äqänätqänjä. Inji, qu nyi pizqä bäsqañguwitanji, nyaqä häñeque, wainqä tñänqä* eä, hiqäva he äqänätqänuwä itä qäsänji, hiqäva qänänquti? Iinjä sätäti, nyi yeeqä itmä, hesä yeeqä anä yanique. ¹⁸ He nyi iqanğqä-ma, iinjä ipqe, nyitä yeeqä anä yanique.

Timoti iquenyqätä, Epaplotitusi iquenyqätä

¹⁹ Nyi Naqä Jisasi Iqu hiñuinä nqänğanğutqe, tiinjä imäkmqä änyinjgi. He änä-änä ipu äpmeñuwiñqe, Timoti iqu kukñuä äma äpätä, awä ändätä, yeeqä inä inyimäkäninqä diñqe, nyi iqueni henyqä maqänä dowatmqä itqänjä.

* **2:17** A Täuqä 15:7

²⁰ Ämaqä nyitä anä äpmeñuee, henyqä qeqä bimbiqä tquangi yätamäqä heyäniqe, hñqu-hñqu ma, Timoti iqunänji. ²¹ Ämaqä nyitä anä äpmeñquä tqua, Jisasi Kraisi Iqueqä wäunjuinqä tuwä äwiyäpu, quwqä-quwä miñqä iuñqänä äwiñqä iquayi. ²² Itanji Timoti iquenyqe, “Iqu ämaqä suqä äñguänänjä imäkqä-que-qe,” he näqñqä ae äyä enä. Ymeqä-qu kanmä yätamäqä ävätä anä imäkätqäñiyä-pani, iqu nyi yätamäqä änyiyätä, kukñuä äñguä we-huñqä-täñi awä inä ätätñqe. ²³ Iiññqe, nyi tiñjä imäkmqä änyinji. “Nyi äänä nyimeñqutiyä” tmä, hiñuä ganä äqunmitani, iqueni qänakñi, henyqä maqänä dowatmä. ²⁴ Nyi ñqä Naqä Iquenyqä quuvqä eqiyätñqä-qae, Iqu hiñuinä ñqäñganñuti, hea kuapänä maiqännga, nyi-pqe emamä.

²⁵ Nyi iinjä imäkqänqä änyinñqä-qe, täñgani, Eplotitisi iqu henyqä dowatmqä kñuä ämeqä. Iqu heqä heyämaqä, nyi yätamäqä nyiyätñqä ändowatkuwä iquvi. Iqu ñqä nyämaqä eä, Kraisi Iqueqä kukñuinqä mäkä ita, wäunjuä anä itqänñueä iquvi. ²⁶ Iqu, “Nyi qunji hiñuä äkñga qunmniqätiyä” tä itä, ä he iquenyqe, “Iqu täñä-yaqä äwinä” tqanñä qätä äwikiwinñqätäñi, qundqändqä kuapänä iqanñqenqä anñgumä dowatmqä änyinji. ²⁷ Naqä-qakui, iqu yaqä äwitä, ae äpäkonmätä iqanñqä-qe, Goti Hanjuwä Iqu, iquenyqä huäqä äumäkätä, yätamäqä vqanñi, anñi mätänä enqä-ma iuäqämakqe. Auä, Goti Iqu iquenyqä huäqä e äumäkkqe, nyinñqä-pqe inä itä, “Iqu iquenyqä-pqe huäqä-huñqä naqänänjä mequänñqiyä” kñuä

indqänätä, yätamäqä iinji, nyi-pqe inä änyikqe. ²⁸ Iinjinqe, nyi iqueni henyqä dowatmqä kiinjä änyingji. Inji he ique hinuä angumä äqunätmepu, yeeqä iqangpi, nyi henyqä qundqändqä miqä imä. ²⁹⁻³⁰ He nyitä täqi anä äpmenjqae, yätamäqä nyipnä miqäqä, injäqe iqu hiqä anji ämetä, Kraisi Iqueqä wäunui imäkätäqetani, yaqä ämetä, ae äpäkonmätä ikqe. Iinjinqe, he iqueni, Naqä Iqueqä yoqeta, yeeqä aanjä naqänänjä vätmapu. Itanga ämaqä iqu enqä-panjä iquauni, yoqä naqä inä wipu.

3

Kraisi Iquenyqä quuvqä heqiyqä iquanä, jänänänjuaiqä

¹ Itanga nyämaqäüä, nyi kuknuä huizi tiinjä etqä. “He Naqä Iquenqä yeeqä iqangpiyä!” Nyi henyngqä pipa angu-anqu äqiyäqäsinqe, enyqä miqä iqäqe. Ii, niknqä enqä-ma, ktqä equmuätäunqe.

² Ämaqä huiwä häuä äktäupu, qui imäqänqä itqänjuwä iquauni, wimasipu! Ämaqä iqua, hiveqä suqä, aanjä ququvqenänjä imäkätqänjuwä iquayi. ³ Goti Hanjuwä Iqueqä ämaqä naqä-qakui, häuä ktäunqä iqua ma, ne tiinjä imäqä iquneyi. Ne huiwiñqätä, wäunua eeqäpnänjä imäkätunquä iunqätä, yätamäqä neyngqä quuvqä maeqiyqä inju. Goti Iqueqä Dnjä Ängua Iqu inemäqangji, Goti Iqueä yoqenqä aquvä äqänätanä, Kraisi Jisasi Iqueä yoqe, haqä ämamäutunquä iquneyi.

4 Nätmatqä huiwiñqätä, wäunüä äñguinçätäñi, nyi eeqäpnänjä-täñunji. Inji ämaqä nätmatqä iinjä iquaquinyqä quuvqä eqiyätqäñuwä iquaunji, nyi ämawqätäunjä. ⁵ Ii tiinji. Nqä nipai änmikqäñgani, hiunji 8 ae äpäwqanğa, qu nyaqä huiwi häuä äñgtäukuwi. Nyi ämaqä Israitqä iutañä, Benjämenä iquesañä ekuwiuqä hueqä-himqä iutañä iqunji. Nqä nipeu, apique, nyitäñi, nämbqune Israitqä iquauqä kukñuitä, suqetä, a äqätäñu. Nyi kukñuä-suqä Mosisi iqu äqäkqeu qänaknäñi, Parisitanjä iqua* iqä-ma iinjä itñqä iqunji. ⁶ Nyi Goti Hanjuwä Ique aquvänä iwimäkmqä indqänätmä, ämaqä Jisasi Iquenyqä quuvqä heqiyätanğuwä iquaunji, qui imäkmiñqe. Inji ämaqe, qu kukñuä-suqä Mosisi iqu äqäkqä iuta änyiwäsäuquwi, qu nyi kukñuä-suqä iunji, hñque mävasquä-qunä mänqumuapnä. Ämaqä iqua, nyi enqä-panjä-qua ma, nyi ämawqätäunjä.

⁷ Nyi kiñganäñi, “Suqä huiwiñqänäñi iqua yätämäkqä nyipñqäuä” indqänmiñqä-qe, täñgani nyi qänaknäñi Kraisi Ique ävätmä, nätmatqä iinji, qua täutañä hinginçä etançi äqunätqänjä. ⁸ Iinçänä ma, Kraisi Jisasi nqä Naqä Iquenyqä näqñqe, ii nätmatqä aanjä naqä-qakuä etançi äqunätmä, nätmatqä eeqäpnänjä qua täutañi, quvqänänjä etançi äqunätqänjä. Nyi Ique qänaki wivändmqä diñqe, nätmatqä eeqänäñi tuwä äwiyqe. Nyi iinjä imäkqe, Iqueqä-qunä eämä, Ique guä

* **3:5** Parisi iquaunçe, ämaqe tii ätmiñuwi. “Qu kukñuä-suqä Mosisi iqu äqäkqeu, qänaknä äñguänänjä iqä-quaeqä.”

enqä-ma kiuänqänätätmqä imäkqe. ⁹ Nyi ämaqä jänänäñi, wäunüä itmä, suqä Mosisi iqu äqäqkä iu qänaknä itmä, iuta maeqä imä. Nyi ämaqä iinjä-qunñi, ñqä Kraisi Iquenyqä quuvqä heqiyqä iuta emä. Inji Goti Hanjuwä Iqu, ne Iquenyqä quuvqä e heqiyätangquä iutani, nenyqe, “ämaqä jänänäñuaiqä” ätänä. ¹⁰ Nyi Kraisi Iquenyqä näqñqe, tiinjä himqe. Iqu äpäkonätä, Iqueqä yänänäqñqeta anji ävaukqe, Iqu yänänäqñqä iitä, yänänäqñqä inyimäkätñqätä, ga Iqu täñä-huñqä ämakqe, qäquye anä menqätä, itanga Iqu äpäkonqñqä-pa päkonmññqätä, iinjqe näqñqä mamqe. ¹¹ Inji, nyi-pqe äpäkonätmä anji inä vamniqñqänä.

“Nyi hiqñqä du timäumqä diñqe, yänä äqännga äwätqänä”

¹² “Nyi iinjä ae imäkätmä, Goti Iqueqä hiqñqä iunji, ae ätimäukqä-qunä,” matqä iqä, oee. Nyi iu qäyu timäumqñqe, Kraisi Jisasi Iqu ind-metä, a yänänäqñqä ängiqätätqäuä. Iutani, nyi iinjä timäumqe, yänä äqännga äwätqänä. ¹³ Ñqä nyämaqäuä, nyi iunji matimäuqä iqäqä etangqenqä näqñqä emä-qe, tiinjänä iqämä. Nyi nätmatqä hiñuiqändqänqe, knui angumä mämewqä itmä, hiñuiqänñä näñi äwiñqä iuñqä, yänä äqännga umqe. ¹⁴ Ämaqe qanjä tnänä äwätqänjuwä-ma, nyi hiqñqä du ätimäutmä, nätmatqä Goti Iquesa mamqä diñqe, yänä äqännga äwätqänä. Goti Hanjuwä Iqu, nyi hänä-pmeqä qäukuä yänji mamqä diñqe, Kraisi Jisasi Iqueqä wäunüä iuta, tääqä ändätmakqe.

15 Ne neqä qeqä-quuvqä imñi, naqä ae imänätunquä iqune, ne eeqäpnä nätmatqä iunqe, kñuä indqänqe asänä meqänqe. Hesanjä hñqua, iinqe qämä-qämä iquwi, Goti Hanjuwä Iqu, 'Qäyunäni tiinjä' ätuätä, ämotquenä. 16 Itanji tängani, ne hñqunä-hñqunä näqñqä ämetanä, naqä äsqisa ti imängququä etanqutqe, näqñqä ii mäwquatämäuqä, qänaknä iqa uwquatunque.

17 Nyämaqäüä, nätmatqä nyi imäkätñqä iunji, asänä imäkqanqpu. Itanqa ämaqä, suqä ne imäkätunquä-ma asänä imäkätqänuwä iquauñi, hiñuä äqunäpu, iquautani näqñqä ämepu, he-pqä inä imäkqanqpu. 18 Hiñuiqänä et-minqä-ma, tängani, huäqä nunqanji kñuä äqiyätmä iinä etätqänä. Ämaqä kuapänäni, Kraisi Iqueqä zä-huätati hunqenqä mäwiñqä itä, mäñdi äkittqiyäpu äpmeñä. 19 Ämaqä iinji, qu quwqä huiwiqeqä äwiñqä dunä imäkäpu, kñui nätmatqä qua täutanjä iunqä indqänäpu, suqä quvqä imäkñqänqanji, womba miqä, yoqä haqä ämatnämäunäpiyitani, tä du qui imäkmbñqä upnuwi. 20 "Nyi imäkätñqä iunji, asänä imäkqanqpiyä" etqäqe, ne qutäñi, asänänjä ma, neqä quae, qäukuä haqä yätu etanqiyi. Inji Naqä Jisasi Kraisi, ne häñä inemäkäqumuatqä qäukuä yänisa quvepäniqä Iquenyqe, hiñuä äqänänä äpmeñu. 21 Iqu neqä huiwä quvqä tä änyänque, änakunmäkätä, Iqueqä huiwä äñguänänjä, qua buta ävautä, ämakqä enqä-panjä iinjä inemäkäniqe. Iqu nätmatqä eeqäpnäni, Iqueqä ämiqä yäpä iqi

hiäniqä diñqä yänänäqñqä-tänä eä, itaŋga yänänäqñqä asä iutañi, iinjä inemäkäniqe.

4

Suqä äñguä iquanä imäkqan̄gpu

¹ Iiñiqe, ñqä nyämaqä, nyi henyqä aanä kuapanä änyinätä, hiñuä maeqänmqä änyinätñqäuä, nyi kukñuä tiinjä etqä. “He Naqä Iqueñi mäwquatämäuqä, Iqutä ämuänmbu, yänänäqñqä tqäutañgpiyä.” Nyi aquvänä inyimäkqetä, wäunüä dnä huqä itñqe äñguä meqetäñi, ii heyi.

² Yuliyaktä, Sindikektäñi, nyi mañä tiinjä äqesqä. “Qe qävañgui, Naqä Iqueqä iuañgui eäñiyi, äkasuwä matñqä, quami qeiqinyä pmanyqä.” ³ Wäunüä nyitä anä imäkätqänueä iquki, si apäkä iuaquñi, quami iinjä pmayñqä yätamäkqä wisñqä änyin̄gi. Nyi kukñuä äñguä we-huñqä-täñi, awä tätqätan̄gani, iuaqutä, Kelemenä iqutä, itaŋga ñqä ämaqä nyitä wäunüä anä iqä iquatä yätamäkqä änyimiñuwi. Bukä, ämaqä yoqä häñä hea ique-ique pmeqä meqänqä äqänä äwiñqä yän̄ñi, quvaqä-pqe inä äqänä äwi.

⁴ He Naqä Iqueqä eäñuwi, hea ique-ique yeeqänä iqan̄gpu! Nyi an̄gumä etqä, “Yeeqänä iqan̄gpiyä!” ⁵ Ämaqä eeqänän̄jä iuqä hiñuä iqini, ämaqä han̄uenä epu, iuñqä qeiqi iwitqueqä-quenä hiätan̄gpu. Naqä an̄gi quvepätñqä Iqu qäqiqiyi. ⁶ He nätmätqä hmbinyqä äwäwa miqä pambu. Nätmätqä äki-äkitañi he emetqätan̄gqä iuñqe, Goti Hanjuwä Iquenyqä

tääqä ätuäpu, ‘änqaiqä’ ätuäpu, hiqä enqenqä awä ätuäpu, yatnqä vqäpnqe. ⁷ Iinä imäkquwi, Goti Hanjuwä Iqu, heqä äwqe hanuä imbñqä emäkänä. Äwqä hanuä Goti Iqu ävätñqe, he Kraisi Jisasi Iqutä ämuänñatanguwiñqe, hiqä qeqä-quuvqetä, hiqä knuä indqänqetä, äñguä nyätñqä emäkänä. Ne ämaqä-qune, äwqä hanuä iquenqe, näqñqä äñguänñi, änä mämeqä yanä. Ii aanjä äñguänñiqä.

⁸ Nqä nyämaqäüä, kukñuä yäpaki, tiñjä etqä. Hiqä knuä indqänqä imñi, knui suqä äñguänñä Goti Iqu äwinyänqä iquauñqä indqänqpnqe. Suqä iñjä iqua, naqä-qakui, jänänñi, ikikinyänñi, itanga yoqä naqä-tänjä eäpu, suqä huiziquaunñi ämäwqätäunqä, iquayi. ⁹ Wäunüä nyi imäkätqätangä he hiñuä äñqänäpu, kukñuä nyi awä etätqätangä qätä änyiyäpu, näqñqä nyita ae ämetqänjuwi, he-pqe yamwiqä inä imäkqäpnqe. He iñjä imäkätqänjuwi, Goti äwqä hanuä änyanä pmeqä nätapqä Iqu, hesä anä pmetänä.

“Nyi eeqä-tänjä, ä maeqä-tänjä äpmeñqä, iñqä qundqändqä miqunji”

¹⁰ Tänganñi he nyinqä knuä heyqanñi, yätamäkqä anqumä nyiyqanguwiñqe, nyi Naqä Iquenñi yeeqä aanjä naqänñä ävqä. Awä iqänñi, he nyi yätamäkqä ae änyipqä etanqqä-qe, hänaqä hma etanqqä iuta häpäqutäqutä ikuwi. ¹¹ Nyi nätmätqänqä ii etqe, aanqunä eämä maetqä iqä. Ii tiññi. Nyi eäqä-tänjä, ä maeqä-tänjä äpmeñqe, iñqä qundqändqä miqunji. ¹² Äwa iqänqatä, kuapänä-tänqanqatä,

nyi änguä pmamqä diŋqe, näqŋqä eŋä. Nyi äwqä mbäsätanġi äpmeŋqä ä, dä äpmeŋqä, nyi 'squäüä-qe' matqä imä, äwqä-qeiqinyä änymä pmetmä. Nyi kuapä-tänjä äpmeŋqä ä, äwa itmä äpmeŋqä, nyi asä iinjä pmetmä. ¹³ Nyi yänänäqŋqä inyimäkätŋqä Iqueqä yänänäqŋqetani, nätmätqä eeqänäŋi imäkmä. ¹⁴ "Nyi äwäwa miqä iqänä" qäyä etqanġqä-qe, hanjä-iqä nyimeqanġqe, ne anä metunquä iunqe, he yätamakqä ätnämäuquwi, ii änguänäŋi.

Poli iqu, iquauqä yätamakqä vqenqä, "änġuiqä" ätukqenqä

¹⁵ Ämaqä Pilipai pmeqä iquenä, he näqŋqä tiinjä ae äyä eŋä. Nyi wäunquä kukŋuä änguä wehunqä-tänji, heyaqä awä iqi änyä qe ipäqiyätmä, qua naqä Masendoniyä iu ävämetmängani, ämaqä quuvqä heqiyqä huizi, suqä ävqä iqueni, qu mimäkqä iqanġä, ne yätamakqä inġuatunquä diŋqe, henyä änyikuwi. ¹⁶ Nyi anjä-himqä Tesälonaika iu yqänä äpmamä, nätmätqänqä äwa iqämanätqätanġani, he yätamakqä hŋganä-hŋganä änyimiŋuwi. ¹⁷ Nyi ii etqe, he nyi nätmätqä hui anġumä dappŋqä matqä iqä. "Heqä suqä ävqä iqueni, mäwquatämäuqä äpakänä imäkätqänuwi, Goti Hanjuwä Iqu, änguä emäkquänqiyä" etqä. ¹⁸ Nyi qäyunä ae ämetmä, nätmätqä kuapä-tänjä eäqä. He äväwqatquwi, nyi Eaplotitusi iquesa ae ämeqäqe. Inji tänġani nyi nätmätqä aanjä kuapänänjä-tänjunji. Hiqä yanjä iqe, Goti Iquenyqä hiqäva sisnyanjä-weqä änguä

äqiyätqäñuwä-panä iini. Hiqäva iunqe, Iqu kuapänä äwinyätä, henyqä aquvänä iqi. ¹⁹ Nqä Goti Iqu, nätmätqä äñguänänä kuapänänä ämenqe, eeqäpnänä he äwa itqäñuwä iuni, Kraisi Jisasi Iquesani, äwa miqänqä qäyunänä etapänä. ²⁰ Goti Hanjuwä Iqu, neqä Goti Iqu eä, Apiqu enqe, Iqueqä yoqe hea ique-iqenji, haqeqä witätñqänänji. Ii naqä-qakuä eä, qäyä äpmetänä.

“Henyqä hui mimäuqä iqunä” ätkuwiñqä

²¹ He Kraisi Jisasi Iqueqä qokä-apäkä eeqänänä iquauñi, “Henyqä hui mimäuqä iqunä” tquäpñqe. Ämaqä quuvqä heqiyqä nyitä anä äpmenquä iqua-pqe, “Henyqä hui mimäuqä iqunä” etqä. ²² Goti Hanjuwä Iqueqä ämaqä täqi äpmenuwä iqua, Romätanä ämiqä naqä Sisa iqueqä wäñuä-wiyqä iquautanä hñquatä, huiziquatänji, “Henyqä hui mimäuqä iqunä” inä etqä. ²³ Neqä Naqä Jisasi Kraisi Iqu, Iqueqä qeqä imänqeuta hiñgi etapquä.

Goti Hanjuwä Iqueqä Kuknui
The New Testament in the Menya language of Papua
New Guinea
Nupela Testamen long tokples Menya long Niugini
copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Menya

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2023-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
b1d968ea-da2d-5306-b214-e238bbf38aac